

Oponentský posudek dizertační práce Mgr. Vítka Smelíka *Dynamika dění: mezi Bergsonem a Deleuzem*

Hlavním problémem, který si autor práce stanovil, je problém dění, jak se objevuje ve filosofii Henri Bergsona a Gillesse Deleuze (sr. s. 10). Jak ale vysvětluje dále, rozvinutí tohoto konceptu ho vedlo ke zkoumání dalších myšlenkových pozic od Schellingovy metafyziky až po rozličné interpretace kvantové fyziky a Megreho vizi rodového statku (s. 12).

Jsem na rozpacích, nakolik je možné svéráznou syntézu poměrně disparátních myšlenek Schellingových, Bergsonových, Deleuzeových, Teilharda de Chardin, Lévinase, Heideggera, Husserla, Bondyho atd., dále kvantové fyziky, jejíž interpretace se zdá být sama o sobě svérázná a konečně jakési utopie rodového statku spisovale Megreho brát vážně. Sama možnost takové syntézy je autorem nevyjasněná a trpí v tomto smyslu *metabasis eis allo genos*. Často autor přeskakuje z jednoho konceptu na jiný, aniž by to objasnil. K tomu se přidává i fakt, že práce obsahuje mnoho překlepů a chyb.

Na druhou stranu lze konstatovat, že autor při zpracování dizertace vychází z dobré literatury tuzemské i cizí a ať je jeho syntéza jakkoliv problematická, není pouhou reprodukcí již objeveného, ale přináší dosud neprovedený pokus o nové propojení různých zdánlivě nesouvisejících konceptů do podoby ucelené vize světa a lidského života v něm. Jak sám píše: „Všechny části se snažím propojit s ústředním tématem dynamiky dění, ale každá část toto téma rozvíjí širším způsobem, ať už analýzou předbergsonovských úvah o dění a bytí (např. Leibniz či Schleiermacher), či soudobými úvahami o krizi filosofie tváří v tvář planetární době.“ (s. 12) Navíc se zdá, že autor je veden postmoderními koncepcemi (odvolává se přitom zejména na Deleuzeho koncept plošin), uvolněnými právě od požadavku obsažně-věcné konsekventnosti. A ať namítáme jakkoliv, je třeba uznat fakt, že takovéto podoby propojování disparátních konceptů se staly běžnou součástí (v oblasti vzdělávání zmiňme například koncepce RVP, kde jsou neproblematicky spojovány roviny a koncepty firemního tréninku, behaviorálního podmiňování a školské pedagogiky).

Nejsem schopen příliš sledovat a hodnotit relevanci autorových interpretací pro mě oborově vzdálených oblastí jako je kvantová mechanika apod. S ohledem na to, že, jak jsem již zmínil,

mi není jasná legitimita autorova přeskokování z disparátních koncepcí, zaměřím se pouze na autorova tvrzení v oblasti, která patří k mému odbornému zájmu.

Autorovo tvrzení: „Navrhuji spolu s Husserlem (1996), aby věda provedla kritiku svých vlastních předpokladů a uvědomila si, co je v nich skutečně objektivní a co tam sama „subjektivně“ vložila. Úspěch vědy je založen na jednostrannosti výsledků,“ (s. 66) mě vede k otázce, v čem vlastně spočívá Husserlova kritika moderní vědy?

O něco dále píše autor v souvislosti s Husserlovou fenomenologií: „Ukázalo se, že cesta k jakékoliv objektivitě vede nutně (neboli apriorně) přes subjektivitu. Tuto apriornost, jež v nás je bez našeho přičinění a jež v sobě nosíme před jakoukoliv vědeckou činností, je nutně podrobit fundamentální analýze před tím, než budeme chtít přistoupit ke konstrukci objektivitě a poznávání vnějšího světa.“ (s. 68) – Jak je to se smyslem onoho „před“, když Husserl sám charakterizuje svou fenomenologii jako podstatně se odehrávající s aktech reflexe? Jaký je v tomto smyslu vlastně vztah mezi fenomenologií a vědou?

„Aby Husserl uchránil „věci o sobě“ a skutečnou přírodu od utilitárních, voluntativních a ideologických zásahů člověka, prohlásí materiální skutečnost za pouhý „jev“, což nemá daleko k tomu říct, že je to „iluze“.“ (Husserl 1996) – Co má autor na mysli Husserlovou záchranou „věci o sobě“, když Husserl sám opakovaně upozorňuje na problematičnost tohoto konceptu a na to, že jde o případ metafyzické hypostaze? Stejně tak fenomén ve smyslu Husserlovy fenomenologie je nutno ostře odlišit od pouhého jevu ve smyslu iluze, neboť fenomén reálné věci a fenomén iluze či fenomén fantazijní mají odlišnou podstatu.

Autor dále píše: „Husserl sice získá apodiktickou jistotu ve vědomí, ale ztratí duchovní a materiální kontakt s žitým světem. Navrhujeme proto se po „uzávorkování“ žitého světa do tohoto světa opět vrátit a závorky odstranit.“ (s. 85) – U tohoto autorova tvrzení by mě zajímalo, jak vlastně interpretuje operaci „uzávorkování“ a proč a v jakém smyslu se touto operací ztrácí „duchovní a materiální kontakt s žitým světem“. A to zvláště ve světle Husserlova opakovaného upozorňování, že uzávorkováním, tedy vyřazením uzavorkované teze z platnosti se tato teze neškrtná ani nijak nemodifikuje (neboť to by znamenalo, že jsme tezi neuzávorkovali, ale stále s ní zacházíme jako s původně kladenou), ale naopak je brána jako celek smyslu s jeho podstatou.

K těmto otázkám se přidává též, v čem u problematiky „uzávorkování“ vlastně spočívá autorova konsekventnost, když ke konci práce (s. 92) píše: „Proto jsme v příspěvku navrhli spolu s Husserlem „uzávorkovat“ náš žitý svět a podívat se na něj s odstupem.“

Práci doporučuji k obhajobě, při níž bych uvítal autorovo zodpovězení vyznačených problematických souvislostí.

Praha, 20. srpna 2024

David Rybák

